

Norwegia

Opis 5540/2 aa
25 września 20.

Rap. pol. Nr. 29

III, IV

9/x

Do

Pana Ministra Spraw Zagranicznych
w Warszawie.

Rusia

Propaganda bolszewicka w
Norwegii.

Zwłoka w wysłaniu niniejszego raportu nastąpiła z powodu zmiany dotychczasowej marszruty kurjerów amerykańskich, którymi Poselstwo posługiwało się wobec braku regularnej komunikacji kurjerskiej z Warszawą.

Jak donosiłem poprzednio teren norweski stał się w ostatnich czasach ośrodkiem propagandy bolszewickiej promieniującej stąd nie tylko na całą Skandynawję, lecz również na Anglię i Niemcy. Przyczyną tego było przede wszystkim stanowisko socjalistycznej partji norweskiej, której znaczna część przystąpiła do 3-ej międzynarodówki i nawiązała ścisły stosunek z rządem sowieńskim. Rząd bolszewicki pragnąc wykorzystać wytworzoną przez to sytuację i mając na względzie geograficzne położenie Norwegji, użył wszelkich środków, ażeby za pomocą przekupstwa i propagandy zaszczerpić i utrwalić wpływy bolszewickie w Norwegji.

Uprawiana od dłuższego czasu przy współudziale skrajnych socjalistów norweskich propaganda, wobec której rząd poprzedni zachował się biernie obawiając się drasnąć sfery robotnicze, przygotowała wyjątkowo podatny teren dla założenia centrali bolszewickiej w Norwegji. Do tego bolszewicy pod hasłem nawiązania stosunków handlowych z północną Norwegją, której ludność rybacka przeważnie egzystowała ze zbytu ryb do Rosji, dążyli do opanowania terenu norweskiego opierając się na wpływowych przywódców komunistów norweskich subsydjowanych przez rząd sowietów, któremu ewentualne zainstalowanie się w Norwegji otwierało szerokie perspektywy dla dowolnego rozszerzenia propagandy na Europę zachodnią. Bolszewicy dążą również do zorganizowania w Norwegji centrum tranzytowego dla przewożenia towarów zakupionych przez delegatów sowieckich w Europie i Ameryce. W tym celu jak donosiłem w rap. Nr. 24 z dnia 12/10/20 było zdeponowana w Norges Bank rubli w złocie na sumę 35.000.000 koron norweskich.

Ostatni Kongres Związków robotniczych w Chrystjanji (rap. pol. Nr. 23), wypowiedając się za politycznym systemem rad i dyktaturą proletariatu wysłał w liczbie delegatów na kongres 3-ej międzynarodówki do Moskwy "Redaktora" Social-Do-

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

3
 mokraten " Scheflo, Redaktora " Ny Tid " Alfreda Madsena, Friesa i innych. Delegaci ci powrócili do Norwegji zaopatrzeni przez rząd sowieków w znaczne sumy w złocie (według poufnych źródeł urzędowych przeszło 10.000.000 koron norweskich) i rozwinęli intensywną działalność organizując propagandę na wielką skalę wśród robotników i wojska. Do tego od początku sierpnia r.b. zaczęli nielegalnie przybywać do Norwegji przez północną granicę norwesko-rosyjską za fałszywymi dowodami osobistymi liczni emisariusze bolszewicy, obficie zaopatrzeni w gotówkę i literaturę agitacyjną. Tu zasługuje na uwagę sprawa delegata na Kongres 3-ej międzynarodówki redaktora norweskiego dziennika komunistycznego " Ny Tid " A. Madsena, którego zaaresztowano w Vardø w chwili gdy starał się przemyścić powracając z Rosji przeszło 100.000 rubli w złocie. Tłumacząc się przed władzami norweskimi Madsen oświadczył, iż pieniądze te przeznaczone są przez rząd sowieków na utrzymanie w przyszłości rosyjskich dyplomatycznych i konsularnych przedstawicieli w Norwegji, co jednakże nie powstrzymało rządu norweskiego od zaskwestrowania wymienionej sumy. (Opinia prasy - załączniki I-a - 0). Zarządzone zatem dochodzenie wykryło nadużycie władz celnych na granicy norwesko-rosyjskiej, przy czem

okazało się, iż kilku przekupionych przez bolszewików funkcjonariuszy przemycało ogromne ilości złota, literatury i czcionek. Władze norweskie zostały poinformowane przez jednego z członków kongresu 3-ej międzynarodówki, iż sumy te deponowane w Norwegji są przeznaczone na propagandę bolszewicką w całej Europie Zachodniej, przedewszystkiem zaś Anglji, Niemczech i państwach Skandynawskich.

Organizacje bojowe.

Delegaci norwescy na kongres 3-ej międzynarodówki otrzymali w Moskwie następujące instrukcje dla utworzenia sieci tajnych organizacji bojowych, mających uzupełniać obecnie istniejące legalne organizacje robotnicze. Według planu opracowanego w Moskwie, organizacje te służąc celom wywiadowczym, będą jednocześnie gromadziły broń i amunicję do chwili zbrojnego wystąpienia proletariatu przeciwko tzw. rządowi burżuazyjnemu. Wszelkie dyrektywy, oraz niezbędne środki organizacyjne otrzymują od komitetu wykonawczego w Moskwie. Większe miasta przedewszystkiem Chrystjanja mają być podzielone na dzielnice z których każda posiada organizację, złożoną z tajnie werbowanych członków, formujących oddziały bojowe. Organizacje odbywają regularnie zebrania na których członkowie otrzymują zasadnicze instrukcje wojskowe. W razie wybuchu rewolucji formacje tajne posłużą ośrodkiem akcji

10.

10^a

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ARCHIVES
New York

113 358

bojowej, grupując przy tem dokoła siebie masy proletariatu, robotników pozostających bez pracy, oraz osobników uwolnionych z więzień.

11.

⟨ Pierwszym zadaniem organizacji bojowych będzie lokalizacja koszar ~~wojskowych~~ i owdaniecie składami amunicji i broni. W celu zapobieżenia zbyt dużym ekscesom przewidziane są specjalne oddziały policyjne. Ponadto stwarza się osobną organizację mającą na celu za pomocą powszechnych rekwizycji zaopatrzyć formacje bojowe w niezbędne artykuły spożywcze.

Przybycie delegacji rosyjskich związków robotniczych. Zjazd agitatorów bolszewickich.

Jak doniosłem w depeście Nr 14, dnia 31 sierpnia, przybyła z Murmańska do Trondhjem via Vardø na statku rosyjskim "Subotnik" bolszewicka delegacja związków robotniczych pod przewodnictwem Teodora Siergajewa składająca się z znanych agitatorów Lozowskiego i Anzelowicza, oraz komisarza Tigenczowa, Matwiejenko, Komisarowa (nazwisko przybrane, żyd z pochodzenia) i innych. - ogółem 14-tu. Delegacja bolszewicka przybyła do Vardø niespodziewanie. Nie mając pozwolenia na wjazd do Norwegii statek "Subotnik" został zatrzymany przez władze miejscowe w Vardø, jednakże wkrótce, na żądanie organizacji robotniczych norweskich, rząd udzielił jej pozwolenia na przejazd do Niemiec z prawem pobytu w ciągu jednego tygodnia w Chrystjanji. Dele-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

gacja bolszewicka miała przede wszystkim na celu nawiązanie stosunków z organizacjami robotniczymi Europu Zachodniej, wobec czego natychmiast po przybyciu do Norwegji rozpoczęła za pośrednictwem socjalistów tutejszych usilne starania o uzyskanie pozwolenia na wjazd do Anglji i Niemiec. Pomimo nadzoru policyjnego członkowie delegacji rosyjskiej na wstępie rozpoczęli działalność agitacyjną, wygłaszając publicznie przemówienia w duchu wyraźnie bolszewickim, co wywołało protesty i oburzenie w prasie nie należącej do obozu socjalistycznego. Wobec odmownej odpowiedzi rządu angielskiego i upłynięcia terminu pobytu w Norwegji, delegacja bolszewicka udała się na statku "Subornik" do Niemiec. Niedopuszczona narazie na terytorjum niemieckie delegacja rosyjska powróciła do granicy Norwegji, lecz władze norweskie odmówiły pozwolenia na wjazd. W międzyczasie nadeszło pozwolenie z Berlina i "Subornik" odpłynął do Niemiec. (Opinia prasy - załączniki II-a).

Wkrótce po wyjeździe delegacji przybyli do Vardø bolszewiccy agenci handlowi Szlapnikow i Piatigorski. Szlapnikow, któremu rząd norweski nie udzielił pozwolenia na wjazd do Norwegji miał być odesłanym z powrotem do Rosji, lecz udało mu się ująć z pod nadzoru władz policyjnych i pod fałszy-

wem nazwiskiem przybyć do Chrystjanji, skąd po kilku dniach wyjechał tajnie do Szwecji i został aresztowanym w Sztokholmie. Drugi agent handlowy Juliusz Piatigorski, pozostający w ścisłym kontakcie z Litwinowym, przybył za zgodą rządu norweskiego w celu ~~z~~zawiazania stosunków handlowych pomiędzy północną Norwegją a Rosją. Zaznaczyć należy, że Piatigorski, w rzeczywistości John Abrahamson, norweg z pochodzenia, przebywał od dłuższego czasu w Archangielsku i trudnił się handlem ryb i śledzi norweskich.

Oprócz osób wyżej wymienionych przybyło tajnie przez granicę norwesko-rosyjską w ciągu ostatnich 2-ech tygodni kilkadziesiąt agentów bolszewickich. Jednocześnie zjechali do Chrystjanji tacyż agenci z Holandji, Belgji, Anglii, Niemiec. Kilku z nich w tej liczbie znany angielski bolszewik Ramsey zostali zaaresztowani w Chrystjanji, lecz reszta pomimo usiłowań policji pozostaje niewykryta.

Władze norweskie przypuszczają iż przewidywany w czerwcu r.b. a zatem odłożony międzyrodowy tajny kongres komunistów może odbyć się wkrótce w Chrystjanji.

Pod wpływem agitacji komunistycznej jak również ciężkich warunków ekonomicznych wytworzo-

Misia Litwinowa.

10^a
HAT

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

6
 rzonych trudnościami zbytu ryb i śledzi do Rosji, ludność rybacka północnej Norwegii zajęła w ostatnich czasach wrogie stanowisko wobec rządu, domagając się natychmiastowego wznowienia stosunków handlowych z sowietami. Sytuacja okazała się na tyle poważna, że nie jest wykluczonem ogłoszenie przez ludność okręgów północy samodzielnej republiki rad, grawitującej oczywiście ku Rosji.

7
 Jak doniosłem w poprzednich raportach rząd, w myśl uchwały Stortingu o nawiązaniu stosunków handlowych z sowietami, powziął postanowienie przeprowadzić w Danji pertraktacje z delegatem sowietów Litwinowym. Jednakże delegowanym w tym celu do Kopenhagi reprezentantom Ministerjum Przemysłu i Handlu, Litwinow oświadczył, że negocjacje handlowe mogą być przeprowadzone li tylko w Chrystjanji, wobec czego rząd, pod presją socjalistów wyzyskujących drażliwą sytuację na północy kraju, zgodził się na przyjazd Litwinowa do Norwegji, podkreślając jednakże w komunikacie urzędowym, że uznanie rządu sowietów z żadnym wypadku nie może nastąpić przed nawiązaniem stosunków politycznych pomiędzy mocarstwami głównymi a Rosją.

8
 Jak mi oświadczył Poseł duński p. Kruse, rząd duński nie zmuszał Litwinowa opuścić Kopenhagi, lecz delegat sowietów przekonawszy się, że

INSTITUTE
 ARCHIVES
 New York

INSTITUTE
 ARCHIVES
 New York

teren tantszy jest dostatecznie przez bolszewików wykorzystanym zapragnął sam przenieść się do Chrystjanji, ażeby tu skoncentrować akcję wywiadowczą jak również propagandy zagranicznej. Przy tem okazało się, że rząd sowieński przywiązuje szczególne znaczenie do założenia w Norwegji centrali tranzytowej dla towarów zakupionych przez sowieńcy w Europie i Ameryce.

3 września Litwinow przybył do Chrystjanji (Telegr. Poselstwa Nr. 16) z rodziną i dwoma sekretarzami i zajął luksusowy apartament złożony z 7-miu pokoji w pierwszorzędnym hotelu. 5-go września Litwinow ogłosił komunikat w prasie, (załącznik Nr. III) w którym podkreślając znaczenie nawiązania stosunków handlowych pomiędzy Norwegją a Rosją uzależniał je od zgody rządu norweskiego na przyjęcie dyplomatycznych przedstawicieli sowieńców.

9 *podstawiciami związków rybackich*
 Odbywwszy wkrótce szereg konferencji z przedstawicielami związków rybackich, Litwinow zawarł z niemi umowę na dostarczenie Rosji 2.750.000 kg. śledzi pod warunkiem udzielenia sowieńcom rocznego kredytu od chwili odbioru towaru przez specjalną komisję w Rosji.

Zatem, po zbadaniu propozycji uczynionych przez Litwinowa tutejszemu Ministerjum przemysłu i

handlu, czynniki rządowe zakomunikowały mi, że pozostając na stanowisku nie uznania rządu sowie-
 tów do czasu wznowienia stosunków politycznych po-
 między głównymi mocarstwami a Rosją, rząd zasad-
 niczo zgadza się na przyjazd rosyjskiej delegacji
 handlowej, udzielając jej pozwolenie przysyłania
 w walizach zapieczętowanych do 3 kg. koresponden-
 cji tygodniowo, jak również przysyłania depesz
 szyfrowych co jest obecnie powszechnie dozwoło-
 nem w Norwegji. Przy tem rząd domaga się gwaran-
 cji, iż żaden z członków delegacji handlowej nie
 będzie wtracał się do spraw wewnętrznych Norwegji
 i uprawiał propagandy bolszewickiej. Co się zaś
 tyczy tranzytu towarów przez Norwegję do Rosji,
 to na takowy rząd norweski zgodzić się nie może.

Już w pierwszych dniach pobytu Litwinowa
 w Chrystjanji okazało się, że dąży on przedewszy-
 skiem do wykorzystania terenu norweskiego w celach
 propagandy, szczególnie ujawniającej się^w północ-
 nym okręgu Finmarken. Czynniki rządowe norweskie
 zostały poinformowane o usiłowaniach rządu sowie-
 tów skierowanych ku wznieceniu rewolucji w Finmarken i
 ogłoszeniu przez ludność miejscową republiki rad.
 Przez to bolszewicy spodziewają się pozyskać dla
 siebie północne wybrzeże Norwegji od granicy rosyj-
 skiej aż do Tromsø z portami Vadsoe, Vardø, Hammer-

RODZKI
 INSTITUTE
 ARCHIVES
 New York

RODZKI
 INSTITUTE
 ARCHIVES
 New York

12. fest i Tromsø mającymi dla Sowietów znaczenie pierwszorzędne. Informacje poufne stwierdzają, że pertraktacje Litwinowa z przywódcami komunistów norweskich dotyczą w znacznym stopniu zorganizowania ruchawki na północy. Jednakże głównym jego zadaniem jak zaznaczyłem wyżej, jest skoncentrowanie w Norwegii akcji propagandy na Europę zachodnią, co było podobno przedmiotem obrad delegatów sowieckich podczas pobytu Kamieniewa w Chrystjanji w przejeździe z Anglii do Rosji 14-15 września r.b. (Opinia prasy - Nr. ~~III~~^{IV}-a - d).

Nastroj społeczeństwa i stanowisko rządu.

Większość społeczeństwa zeznając grożące Norwegii niebezpieczeństwo propagandy bolszewickiej energicznie dąży do zorganizowania kontrakcji. Organy prasy lewicowej i umiarkowanej demaskują w ostry sposób działalność agentów bolszewickich i piętnują sprzyjających im komunistów norweskich. (~~Opinia prasy - załącznik IV-a - d~~).

13. Nie da się jednakże przewidzieć, czy w razie poważniejszej ruchawki elementy narodowe okażą dostateczny opór komunistom. Będzie to oczywiście zależać od karności wojska, które naogół nie poddaje się dotychczas agitacji bolszewickiej, albowiem większość żołnierzy pochodzi ze średnio zamożnych sfer włościańskich. *Opinia prasy - załącznik IV-a - e.*

rząd, nie posiadając mocnego oparcia w

4. Stertingu zmuszonym jest do kompromisów i naogół stosuje półśrodki zaradcze, ulegając dominującym wpływom lewicy reprezentującej w parlamencie ludność włościańską, która jednakże w stosunku do komunistów zajmuje stanowisko wyraźnie nieprzyjateľne. Jednocześnie w partji socjalistycznej daje się zauważyć charakterystyczny rozłam i dążenie grupy umiarkowanej do wycofania się z 3-ej międzynarodówki, lecz pomimo to stwierdzić należy, że wpływy komunistów w kołach robotniczych są ^{wciąż} bezwzględnie decydujące.

W celu zapobieżenia rozruchom na północy rząd w zeszłym tygodniu wysłał do Finmarken 4 statki wojenne i 2 pułki piechoty. Wobec tego partja komunistyczna norweska wzywając ludność rybacką do wystąpienia przeciw rządowi wydała odezwę do żołnierzy utrzymaną w tonie agitacyjnym. W kołach parlamentarnych przeważa opinja, że ewentualne odłączenie się okręgu Finmarken od Norwegji niewatpliwie pociągnie za sobą konflikt zbrojny z rządem sowietów, przy czem Norwegja będzie bronić swego terytorjum do ostateczności.

Poseł:

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz. 5540₂ dnia 12/11 1920r.

Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York